

Anita Blom

Transformatie van naoorlogse wijken en de rol van erfgoed

Utrecht, 27 oktober 2026

Wat is hier erfgoed?
Wat kenmerkende kernkwaliteiten bij
behoud/herstel én ontwikkeling van

Context: Wonen als motor van de stadsontwikkeling na WOII

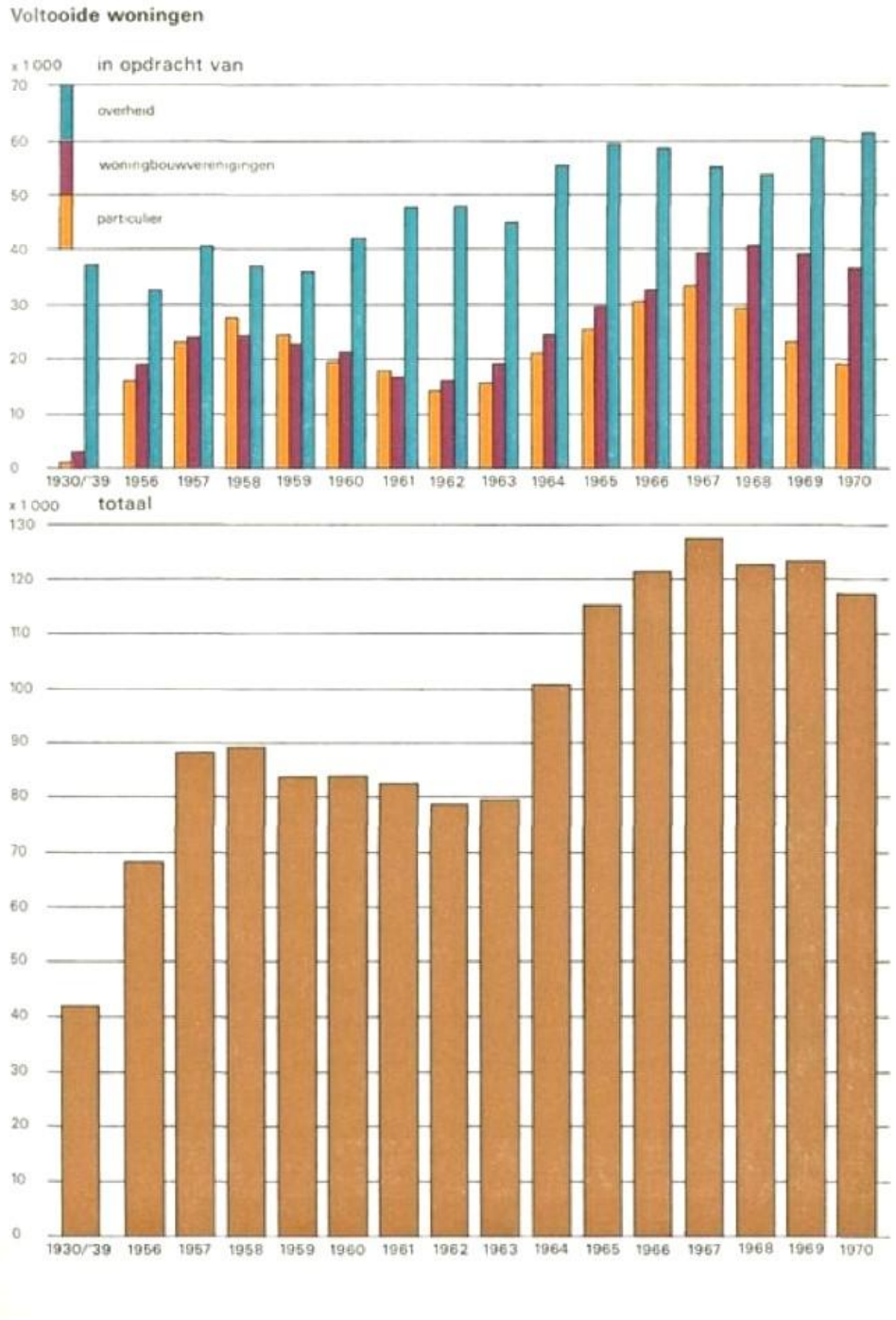
- Centrale aansturing woningbouw (financieel, aantal woningen, bouwsystemen, nieuwe typologieën, etc;
- Wederopbouwwet, 1e Nota RO 1960, Wet RO 1965;
- 2e Nota RO 1966 (met lange termijnplanning);
- Nota Volkshuisvesting 1972 (groeikernen en gebundelde deconcentratie);
- 3e Nota RO 1973-76 (3 delen)
- Decentrale aanpak, financiële steun Rijk RO en VH;
- Vino/Vinex/Vinac (eind jaren 80);
- Nota Volkshuisvesting in de jaren negentig (exit Volkshuisvesting);
- Vijfde Nota;

• Opheffing ministerie van VROM 2010

Bouwproductie en opdrachtgeverschap tot 1970

- sturing door het rijk (aantallen en financiën)

Daarna:
- geleidelijke decentralisatie
- van sociale woningbouw naar mix
- grotere diversiteit woningtypen

Naoorlogs wonen!!

Jordaan (jaren 60)

NL verandert steeds sneller

In de 20e eeuw is de bevolking verdrievoudigd; aantal woningen van 1 naar 6,5 miljoen.
Inmiddels zijn dat er ruim 8 miljoen.

1900

1970

2005

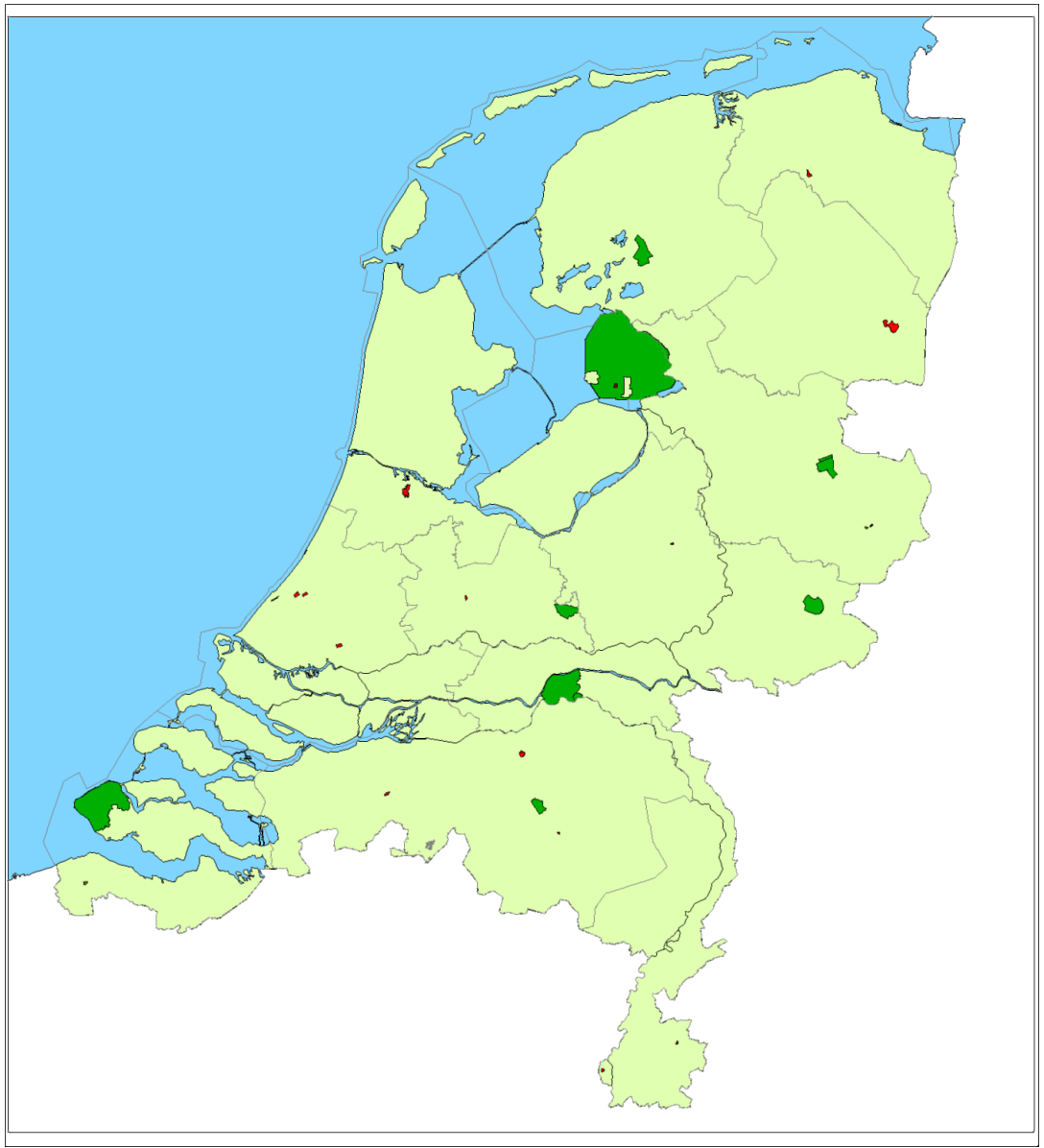
- - in wederopbouwgebieden hoofdzakelijk Delftse School
- - in naoorlogse uitbreidingswijken vooral Moderne Bouwen, shake-hands
- - bouwsystemen en standaardisering
- - grootschaligheid neemt toe, ook in kleine gemeente:
- - grotere wijken
- - grotere woongebouwen
- - sturing door financiering
- - samenhang tussen verschillende schaalniveaus (‘van stoel tot stad´)
- - strokenbouw in open verkaveling, in (ruim) groen
- - stempels en herhalingsbouw
- - **na 1970** terug naar kleinschaligheid
- - bloemkoolwijken en woonerven, ‘nieuwe truttigheid’
- - experimentele woningbouw
- - einde grootschalige sloop

Wonen en wijken - sociaal-maatschappelijk

- Wijkgedachte (gemeenschapsvorming)
- Verzuilde samenleving
- Ordening obv functiescheiding (wonen, werken, verkeer en recreatie)
- Weinig particuliere woningbouw
- Veel sociale woningbouw
- **Na 1970** ontkerkelijking
- Stadsvernieuwing en inspraak
- Opkomst jongerencultuur

30 wederopbouwgebieden van nationaal belang

- 7 wederopbouwgebieden
- 15 naoorlogse wijken
- 8 plattelandsgebieden

Emmermeer

Angelslo en Emmerhout

Apeldoorn, Kerschoten

Ontwikkelingen in de erfgoedzorg

- van objectgerichte monumentenzorg → omgevingszorg en een meer mensgerichte benadering;
- van behoud door bescherming → behoud door ontwikkeling;
- van centraal → decentraal;
- van behoud van erfgoed → erfgoed maken;
- van autonome monumentenzorg → integrale, opgavegerichte erfgoedzorg (sector, factor, vector);
- *Van Monumentenwet en gemeentelijke monumentenverordening → Omgevingswet;*
- *van expertoordeel → selectie/betekenisgeving mét burgerbetrokkenheid.*

Transitie en erfgoed

- Analyse bestaande wijk
- Bepalen kernwaarden: fysiek, sociaal, economisch
- Erfgoed al inspiratiebron
- Participatie burgers

Wijkenaanpak complex

- Woningbouwopgaven;
- Verduurzaming en energietransitie;
- Sociaal-maatschappelijke problematiek;
- Achterstallig onderhoud groen en openbare ruimte;
- Niveau voorzieningen;
- Rol gemeente? rol markt? rol burgers?

Perspectief bepaalt je focus

- Kennis is onmisbaar
- Tijd is essentieel
- Sloop is sterk belastend
- Wonen is meer dan een woning
- Voor wie doe je dit?
- Belang groen en openbare ruimte
- Balans fysiek-sociaal
- Erfgoed is meer dan behoud

Je moet KIJKEN om te ZIEN

1. Wat is de actuele woningbouwopgave: dan eerst evaluatie en analyse van de bestaande voorraad. Wie voert dit uit en hoe speelt dit een rol in de planning en uitvoering?

1. *Hoe* beoordelen en waarderen we de bestaande wijken: woningen, voorzieningen en openbare ruimte? En hoe zorgen we voor een integrale aanpak?

1. Hoe zetten we niet alleen in op de bouwkundige verbetering van de wijk, maar ook op het creëren van kansen en mogelijkheden voor bewoners? En wie doet/n dat? Hoe kan erfgoed daar een rol bij spelen?

Vragen?

